

PRZYROWNANY (79) *part praet pass pf*

przyrownany (42), **przyrownan** (32), przyrownany *a.* przyrownan (5).

-o- (6), -ó- (2); -o- *Mącz* (5); -ó- *BiałKat*; -o- : -ó- *Oczko* (1:1). ◇ *W formach złożonych -an-; w formach niezłożonych -ân, -âno; -âna* (5) *KrowObr, Leop, BielKron, KuczbKat, SkarJedn, -ana* (1) *SkarŻyw; -any* (1) *HistAl*.

sg m N przyrownân (18), przyrownany (14); ~ (*praed*) -ân (18), -any (11); -ân *PatKaz III, BielŻyw, GlabGad, WróbŻółt, HistAl, LubPs* (2), *BibRadz* (4), *Mącz, GórnRozm*; -any *HistRzym, WujJud, SkarŻyw, SkarKaz* (3), *CiekPotr, SzarzRyt*; -ân : -any *Leop* (2:1), *SkarJedn* (1:1), *WujNT* (2:1). ◇ [*D* przyrownan(e)mu.] ◇ *f N* przyrownaná (7), przyrownána (6), przyrown(a)n(a) (5); ~ (*attrib*) -â (2); ~ (*praed*) -a (6) *KrowObr, Leop, BielKron, KuczbKat, SkarJedn, SkarŻyw, -â* (5) *BiałKat, PowodPr* (2), *SkarKaz* (2). ◇ *G* przyrownan(e)i (1). ◇ *n N* (*praed*) przyrownâno (7) *PatKaz II* (2), *PatKaz III, Mącz* (2), *CzechEp, WysKaz, przyrownan(e)* (4) *BibRadz, BielKron, PowodPr* (2). ◇ *A* przyrownan(e) (1). ◇ *pl N m pers* przyrownani (10). *subst m i f* przyrownan(e) (3). *n* (*praed*) przyrownan(e) (1) *SkarŻyw, przyrownany* (1) *HistAl*. ◇ *I m* przyrownan(e)mi (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: przyrownany przez kogo (1).

Sł stp s.v. przyrównać, Cn brak, Linde XVI – XVII w. s.v. przyrównać.

I. W funkcji właściwej (76) :

1. *Zestawiony dla wykazania różnic i podobieństw; compositus Vulg; comparabilis, comparativus Mącz* (7) : *Comparativus, Przyrownány/ albo Przyrownáyący. Mącz* 62a, 280b.

przyrownany do czego (2): á iáko ziemiá/ do rzeczy pod Niebem wŹyŹtkich przyrownána/ iest naniŹŹa y nagrubŹa/ ták téŹ w Źródku będąc poáádzóná/ napługáwŹa y naniepoŹytecznieyŹa być miááá *Oczko* 1, 10.

przyrownany komu (1): Prawdziwie tho wiem Źe ták iest/ á Źe íe nie ítawa íprawiedliwym człowiek/ przyrownáni będąc Bogu. *Leop Iob* 9/1.

przyrownany z czym (1): y owŹzem ten Źywot náŹ Źmierćá iest/ z onym Źywotem przyrownány. *WujJud* 56v.

przyrownany w czym ku komu (1): *Iob* wypífuie wŹzechmocnoŹ *BoŹká/ á Źe ludzie w íprawiedliwoŹci przyrownáni ku Bogu zá nic nieítojá. Leop Iob* 9 *arg.*

2. *Uznany za podobny; comparatus Vulg, PolAnt; assimilatus Vulg* (44) :

przyrownan(y) do kogo, do czego (11): *KrowObr* 77; *PrzetofŹ Kátolicka náúká/ ílufŹnie do rzeki ktora wŹtáwicŹnie od wieku pŹynie/ á nie wŹtáie/ przyrownaná iest w píŹmie. SkarJedn* 24, 62, d8v; *O ízcŹeŹliwy koŹciele Rzymíki/ w ktory ApoŹtołowie wŹzytkę ze krwiá Źwojá náúkę wlali: gdzie Piotr [tj. męka Piotra] do męki PáńŹkiej przyrownány (bo tákŹe wkrzyŹowány iest iáko P. Iezus/ ácz proŹił áby ná roznoŹć od Páná głowá na doł ná krzyŹu záwiefŹony był) SkarŻyw* 408, [197]; *Nie iest Bog: áni człowiek/ áni Anyoł/ áni ílońce/ áni do Źadney ítworzoney rzeczy przyrownány być moŹe. SkarKaz* 278a, 83a [2 r.], *Ooood* [2 r.].

przyrownan(y) komu, czemu (26): *Gdzye yeŹcze tak mouyá yŹz y czlouyek wŹyuoczye poŹŹwyáczony, ma íyá krczyz dla trzech rzeczy pyerua aby íobye nabył znamyenya po ktorym by był poznán íynem bozym Wtora aby był mácze bozey podluk czyála przyrownan Thrzeczya*

dla posłuszeństwa *PatKaz III* 136v, 87; *WróbŻółt* 67/16, V8v; á iuż tam [w żywocie wiecznym] fikazenie naturi naszey niebędzie miało mocy wnas/ ale lię ftaniem czifczy/ iałny/ duchowny nieśmiertelny przyrownany iałności ciała Chriftuśłowemu *SeklKat* Rv; Zywoť náłz iest páięczynie przyrownan [*aranearum artificio comparatur*]/ ktora widzi lię że bárzo subtyłnie ípráwiona/ á gdy przypádnie ná nię wiatr nagły/ tedy lię przerywa y w niwecz obráca. *HistAl* G2; *KrowObr* 95; W piekle przybytki dułz/ żywotowi niewieścemu przyrownáne íą. Bo iáko tá ktora rodzi ípieśfy lię aby wíllá potrzebie rodzenia: táko y ty przybytki kwápią lię oddác te rzeczy co im poruczono. *Leop* 4. *Esdr* 4/41; Przyrownanem błothu/ á zdałem lię podobien perzynie y popiołowi. *Leop* *Iob* 30/19, *Ps* 27/1; *BibRadz* I 7c marg, *Cant* 2 arg, *Eccli* 22/2; Parabola, Latine collatio [...]. Ut in Evangelicis literis verbum Dei verriculo comparatur, quae genere sunt diversa, W Ewángeliey słowo boże bywa przyrownano niewodowi w morze pułzczonemu/ które rzeczy niewód á słowo íą od liebie dáleko rózne. *Mącz* 276d; Obraz dułzny dobrze może być przyrownány wołku bo iáko wołk płynie od ognia/ táko grzełzni ludzie giną od obliczności Bożey. *HistRzym* 56v, 50v; *KuczbKat* 355; Szátan człowieczeństwo Pána Chriftuśłowe robaczkowi przez Dawidá przyrownáne przez śmierć pochwycił y pożarł. *CzechEp* 149; *WujNT* 888; Rzymńka Monárchia w piśmie ś. od wielkney mocy y trwałości/ byłá żelázu przyrownána/ á przedsię odmiáną obyczáiw dawnych/ to żelázo [!] ípádác lię musíáło. *PowodPr* 77, 2, 64; [dziedziczowy wszelakiey czczy i chwały krayny polskiey krolowy naywdziecznieyszey rosie dżdżowey przyrownanemu, ktorego dokonanie dobre y szesliwe niech bendzie. *CorfusDocum* 1593 nr 195]. Cf *przyrownan(y) komu, czemu czym; czemu w czym*.

przyrownan(y) komu, czemu czym (3): *PatKaz III* 118v; Tám też nie dáleko iest kfięstwo Záringeńskie/ gdzie wino rołkofzne czerwone/ kthore może być przyrownáne y dobrocią y ímákiem winu Wultureńkiemu. *BielKron* 286v; Iák oblubieniec obleczon z íczyrego Złotá vbiorem/ [...] Do krefu íwego nic nie zmordowány Gwałtem lię wáli: dobrze przyrownány Kíztátem/ y sílą/ y pędem onemu iest obrzymowi íto rąk máiącemu. *SzarzRyt* A3v.

przyrownany czemu (żywotne) w czym (1): A owísem cí náwísem więcej íchodzili/ ktorzy lwom wmożnościach bywáli przyrownani y niedośtátki cierpieli/ á cí ktorzy práwem íercem páná náłłádowáli zówždy wíłego dobrá bywáli obfituiący. *RejPs* 49v.

przyrownan(y) ku komu, k(u) czemu (4): *BibRadz* *Cant* 2 arg, *Eccli* 22/1; Ne comparandus hic quidem est cum illo, [...] Nie ma ten co s onym czynić. Nie yeť mu nic podobien. Nie ma być ku onemu przyrownan. *Mącz* 62a; bez ktorego [*posłuszeństwa*] y nalepże Hetmáństwo/ rządy y męłtwo/ nizacz niełtoi. Kroleťwo náłze/ iest wprowadźie połtráchem świátu/ ludnością y męłtwem z przodkow iákoby dziedzicznym. Ale w tákiey wolności á rádniey íweywoli á konfuliey/ mogłby mu kto zádác co w dawney Hístoriey czytamy: *O quanta bellua fine capite*: ítráłzna iákaś Bełtya: iedno bez głowy/ to iest bez ípráwy. (marg) Wołko możne bez posłuszeństwá k czemu przjrownáne. (–) *PowodPr* 62.

a. *Symbolizowany [komu, czemu (żywotne)]* (3) : Híłtorya Ewángeliey s. nápiśána iest od czterech/ ktorzy v Ezechielá Proroká y w Obiáwieniu czterzem zwierzętom íą przyrownáni; wedle tego/ iáko ktory záczył księgi íwoie. S. Máttھےufz iest przyrownan człowiekowi: iż poczyna od rodzáiu Pána Chriftuśłowego według człowieczeństwá iego. S. Márek przypodobion Lwowi: iż poczyna od przepowiedánia Ianá S. krzćicielá głófu wołáiącego/ á iáko Lwá ryczącego ná pułczy. S.

Lukař przyrownan Cielcowi: iż poczyna od kápłaná zakonu łtárego (to ieřt od Zácháryařzá oycá S. Ianá) ktorego vrząd był ćielce ofiárować. A S. Ian figurowan w Orle: iż poczyna od bořtwá Pána Chriřtuřowego/ y ták wyřoko lata/ że wyřřzey wzlećieć nie ieřt rzecz podobna. *WujNT przedm 32.*

3. *Postawiony na równi, zrównany, potraktowany tak samo; aequiparatus BartBydg; aequiparabilis Mqcz [w tym: z przeczeniem (9)] (21) : BartBydg 219b; AEquiparabilis, Co może być łatwie przyrownano. Mqcz 280a.*

przyrownan(y) do czego (2): Acz niefá/ iáko mowi Apořtoř/ przyrownáne męczeńřtwá tego żywota [!]/ do chwały ktora řię w nas obiáwi: wřákže [...] *SkarŻyw 21; Węgrzyn* w tey mierze drogořć lepřřořćiá názwał/ á Polak řłufźnie řię rozgniewać muřiał/ iż ná targ z koniem wyřtáwion był/ y do tey rżeczy przyrownan/ ktora áni rozumu/ áni cnoty/ áni czći mieć nigdy nie może w łobie. *GórnRozm E4v.*

*przyrownan(y) komu, czemu (14): PatKaz II 37 [2 r.], 81v; PatKaz III 117; ale będą řwiećieć řprawiedliwy iáko řloncze w kroleřtwie oycá niebieřkiego [...] y będą przyrownany Aniořłum bořym *SeklKat R3; HistAl K5v; Przyiáćielowi więrnemu [!]* řadna rzecz nie może być przyrownaná [*Amico fidei nulla est comparatio*]/ y nie ieřt řłuffná wagá złothá y řrebrá przeciř dobroći wiáry iego. *Leop Eccli 6/15; A wřákže iednář tákie wyřtěpce czyniem nie řławnymi/ y owřzem nie máiá być przyrownanemi ludzyom cnotliwym *UstPraw 13v; Tey źiemi dla iey známienitey řyznořći/ řadna inna źiemiá v Renu rzeki nie może być przyrownaná. BielKron 283v; WysKaz 8. Cf przyrownan(y) komu czym; w czym.***

przyrownan(y) komu czym (1): Bogu yřz yeřt [*Maryja*] blyřka y ponyektorey czářzczy przyrownana łářká y chwałá [...] bo ona yeřt yářznořzcz řřwyatłofřczy wyeczney a obrařz dobrořzy yego *PatKaz III 87.*

przyrownan(y) k(u) komu, ku czemu (3): Ták rádę vcź řie káźdy řtanu pomiernego/ Cnoty/ řławy pocźřiwey/ wmyřłu wiernego. Gdyřechmy tym od inych źwirzát rozeznáni/ A práwie k zyemřkim bogom náwřzem przyrownáni. *RejWiz 17v; BiařKat 28v. Cf przyrownan(y) w czym.*

przyrownan(y) w czym [w tym: komu (3), ku komu (1)] (4): [Aleksander] Theř niechćiał řadnemu z řwyc przyrodzonych kroleřtwa řadnego poruczyć, aby řadny krol będąci niebył kthoryby w mądrořci á w moci iemu był przyrownan. *BielŻyw 163; A ták ten mořny Pan Bog nářz nie ieřći tákowy/ Aby ták miał być przyrownan w czym ku ich bogowi *LubPs gg5, X4v; StryjKron 340.**

Szereg: »rowny albo przyrownan« (1): Nycz tobye pany yeřt rownego albo przyrownano bo wřzytko albo yeřt uyřřey czyebye a to bog albo nyzey a tho yeřt nyebo *PatKaz III 117.*

4. *Przypisany, odniesiony [komu] (1) :* Bo áćřkolwiek to prawdá/ iż Chriřtus Pan ieřt řłóńcem/ á řłóńcem řprawiedliwořći: ktory promieniámi řwoimi vzdrawia: [...] iednář nie dla tego to co Dawid o řłóńcu nápiřał w tym Přáľmie Chriřtuřowi ma być przyrownano. *CzechEp 166.*

5. *Dostosowany, odpowiednio dobrany, przy zachowaniu odpowiednich proporcji (3) :*

przyrownan(y) czemu (2): przeto mu [*natura człowiekowi*] teř więthřřá cudnořć dała w řłádnocři członkow, aby tedy była proportia to ieřt, řłuffzne řimowanie członkow, gdyř zadek á biodra řá tłuřte, przeto teř vdy nieiáko im řá przyrownane, bowiem byłaby rzecz gruba gdyby cienki członek nořł na łobie tłuřty á miářřzy. *GlabGad F3, D8.*

przyrownany ku czemu (1): przeto też ięft [nac] nie ńtrawna y owńzem ńadnego pońytku w cieie nie czyni tilko napeńnia, gdyń ona w ńoble [!] nie ma natury ńadńą miarą przyrownaney ku członkom człowiecim y owńzem lie im przeciwi przeto nie zdrowie przywodzi. *GlabGad* I2v.

II. W funkcji przymiotnika (3) :

1. Odpowiedni, stosowny (2) :

przyrownany do kogo (1): Y ták ty mowińz, że nńlz ńpońek [= *towarzystwo*] nie ięft do was Przyrownńny, y mońnońć? *CiekPotr* 37.

przyrownany ku czemu (1): Pyońnecńki s ńtńrego y znowego Zakonu/ kthore wńafnie ku Pńńlterzowi mogń być przyrownńne ń przydńne/ wedńug zwycńńiu dawnego teń tu przyńońone *LubPs* gg2.

2. Uległy, posłuszny [czemu] (1) : Czwarthe dla tego rzeczona przyaczyońkń yńz uoley bońkyey byla barzo przyrownana uypelnyayńcz yego przykazanye y radń *PatKaz III* 128v.

Synonimy: **I.2.** *przypodobany, przypodobiony*; **4.** *przypisany, przystosowany*; **5.** *przystosowany*; **II.2.** *posłuszny*.

Cf **NIEPRZYROWNANY, PRZYROWNAĆ**

MP